

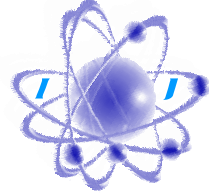
ISSN 2010-720X

2004-jildin mart ayidan boshlab shiga basladi

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ HÁM ORTA
ARNAWLÍ BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI**

**ÁJINIYAZ ATÍNDAGÍ NÓKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ**

ILIM hám JÁMIYET

Ilmiy-metodikaliq jurnal

Seriya: Tábiyiy hám texnikaliq ilimler. Jámiyetlik hám ekonomikalıq ilimler.
Filologiya ilimleri

**Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat
pedagogika instituti**

FAN va JAMIYAT

Ilmiy-uslubiy jurnal

Seriya: Tabiiy va texnika fanlari. Ijtimoiy va iqtisodiy fanlar. Filologiya fanlari

**Нукусский государственный педагогический
институт имени Ажинияза**

НАУКА и ОБЩЕСТВО

Научно-методический журнал

Серия: Естественно-технические науки. Социальные и экономические
науки. Филологические науки

**Nukus State Pedagogical Institute
named after Ajiniyaz**

SCIENCE and SOCIETY

Scientific-methodical journal

Series: Natural-technical sciences. Social and economic sciences. Philological sciences

№4

2019

Tilga oid bo'lmagan belgilar shakllarning ixchamligi va aniqligiga ega. Ular xalqaro xarakterga ega, bu turli millat vakillariga bir-birini tushunishga imkon beradi.

Til fanga, birinchi navbatda, terminologiya sifatida kiradi. Terminal va muddatli bo'lmagan so'zlar mavjud. Termin - bu fan, texnologiya va san'atda ishlatiladigan ma'lum bir tushunchani aniq ko'rsatadigan so'z yoki so'zlar birikmasi [3, 4].

Shunday qilib, kimyo fanini o'qitishda, turli funktsiyalarni bajarishda kimyoviy til katta ahamiyatga ega. Uning yordami bilan bilim uzatiladi va olinadi, eng muhim kimyoviy tushunchalar shakllanadi va rivojlanadi.

Adabiyotlar

1. Soloviev Yu.I. Kimyo tarixi. -M.: «Ta'lim», 1976.
2. Ryss V.L. Talaba bilimni nazorat qilish. -M.: «Pedagogika», 2003.
3. Lidin R.A. Zamonaviy kimyoviy til. 1.Noorganik nomenklatura - formulalar va moddalarning nomlari. // Kimyo. Maktabda o'qitish usullari. 2002. №2.
4. Soloviev Yu.I. Kimyo tarixi. -M.: «Ta'lim», 1976.

Kimyoviy til, asosan, belgilar yoki obyektlar yoki hodisalar haqida ma'lumot olish yoki uzatish uchun ishlatiladigan narsa yoki hodisaning o'rnini bosuvchi belgilar bilan ifodalanadi. Til fanga, birinchi navbatda, terminologiya sifatida kiradi. Terminal va muddatli bo'lmagan so'zlar mavjud. Termin - bu fan, texnologiya va san'atda ishlatiladigan ma'lum bir tushunchani aniq ko'rsatadigan so'z yoki so'zlar birikmasi.

REZYUME

РЕЗИМЕ

Химический язык обычно представлен символами или заменяет что-то или событие, используемое для передачи информации о знаках, объектах или событиях. Язык отражается в науке, прежде всего как терминология. Термин - это слово или сочетание слов, которые выражают особое понимание науки, техники и искусства.

SUMMARY

A chemical language is usually represented by symbols or replaces something or an event used to transmit or transmit information about signs, objects, or events. Language is reflected in to science, primarily as terminology. A term is a word or combination of words that expresses a particular understanding of science, technology and art.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘДЕНИЙ ӨСИМЛИКЛЕРИНИҢ ЖАБАЙЫ ТУҚЫМЛАСЛАРЫНЫҢ ТҮРЛИК ҚУРАМЫН ҮЙРЕНИҮ

А.Б.Ажиев – биология илимлериниң кандидаты, доцент

Г.Альменова – талаба

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: маданий ўсимликларнинг ёввойи аждодлари (МЎЁА), Қорақалпоғистон, хўжалик хосияти.

Ключевые слова: дикие сородичи культурных растений (ЛСКР). Каракалпакстан. хозяйственные свойства.

Key words: wild relatives of cultivated plants (WRKP), Karakalpakstan, economic properties.

Мәдений өсімликлердин келип шығыуының Орта Азиялық дереги генфондтың бай ғәзийнеханасы есапланады. Бул дерек - көплеген егислик түрлер (мийўели, ғозамийўели, от-жемлик хәм т.б.)дин ўатаны. Оның флорасында эндемикалық хәм сийрек түрлер - мәдений егинлердин жабайы туқымласларының түрлери бар, оларды келешекте селекцияда пайдаланыў ушын сақлаў зәрүр.

Соңғы жылларда көплеген түрлердин ареалларының қысқарыўы хәм хәттеки, олардың жоқ болып кетиў кәўпиниң жүзеге келип атырғанлығы белгили. Жабайы мийўелердин, ғозамийўелилердин, жемислердин, пияз түйнеклериниң, от-жемлик шөплердин хәм басқа өсімликлердин егис майданлары хәзирги ўақытта кемейип бармақта.

Санааттың тез пәт пенен раўажланыўы, егис майданларының көбейиўи, қалалардың, халықтың улыўма санының өсиўи хәм усылар менен байланыслы биосфераның патасланыўы жабайы флоралардың түрлериниң улыўма, ал соның ишинде, мәдений өсімликлердин жабайы туқымласларының және де көплеген тийкарсыз жоқ болып кетиўине алып келиўи мүмкин.

Жоқары сапалы аўқатлық өнімлер хәм от-жемлерди ислеп шығарыў ушын колланылытуғын, сыртқы орталықтың қолайсыз шараятларына, кеселликлерге хәм зыянкеслерге бейимлескен өсімликлердин жана жоқары өнімли сортларын жаратыў баслапқы материалды кеңнен таңлаўды талап етеди. Себеби, олардың әхмийетли құрамлық бөлеги мәдений өсімликлердин жабайы туқымласлары (МӨЖТ) есапланады.

МӨЖТ сақлаўдын әхмийетли методы [1] оларды тәбийий өсиў орынларында сақлаў болып, ол бир қатар абзаллықларға ийе: түр ареалы шегарасында, хәр қыйлы географиялық хәм экологиялық шараятларда оның популяциялары барлық генетикалық көп түрлилигин сақлайды, эволюциялық процестин тәбийий характерин

Kimyoviy til ma'lum moddalar va kimyoviy reaksiyalarni bilish, bilish natijalarini tavsiflashda ishtirok etadi. Maktab kitoblarida va darsliklarda kimyoviy belgilar yordamida turli xil tushunchalar va nazariy inshootlar moddalarning tarkibi, tuzilishi, xususiyatlari va ularning o'zaro ta'siri qonuniyatlarini aks ettiradi. Kimyoviy tilning bilimlarni, ko'nikmalarni takrorlash, takomillashtirish va sinovdan o'tkazishda, ularni amalda faol qo'llashda ahamiyati katta. Bularning barchasi kimyoviy tilni kimyoni o'qitishning eng muhim vositasi va usuli sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.

тәмийинлейди. Бул методтың өсімликлердин тире коллекцияларын сақлаўға қарағанда киши финанслық қаржыларды талап етиўи де әхмийетсиз емес.

Хәзирги ўақытта, МӨЖТ құрамына тек мәдений егинлердин сортларының кәлиплеесиўинде спонтан яки инсан жәрдеми менен қатнасқан түрлер ғана емес, ал селекция процесине қосыў ушын потенциал түрде жарамлы болған түрлерин де қамтып алады.

Өзбекстан ушын МӨЖТ дизи́мин таярлаў күшли зәрүрлиги соңғы жылларда жүзеге келди, себеби, республиканың хожалық ушын бахалы түрлерин хәр тәрәплеме хатлаўдан өткерийге қаратылған арнаўлы изертлеўлер алып бармастан тұрып, оларды қорғаў хәм әмелий қолланыў бойынша илажларды жобаластырыў мүмкин емес.

Усы айтылғанлардан келип шығып, усы изертлеў-издин максетин Қарақалпақстан флорасында МӨЖТ толық системасын анықлаў, хәм оларды басқышлар бойынша ранжировкалаў етип белгилеп алдық.

Изертлеў объектлери хәм методикасы. Қарақалпақстан Республикасы МӨЖТ дизи́мин жаратыў ушын Пүткілроссия өсімликлер институты хызметкерлериниң республикалық [2-10] хәм регионалық [11,12] хәм басқа да авторлардың жабайы туқымласлары [13] бойынша әдебиятлар дереги. ӨзР ИА Ботаника институты ислеп шыққан усыныс етилген дизи́ми, сондай-ак, жеке дала изертлеўлериниң гербарий фонды материал хызметин атқарды. Қарақалпақстан шарўашылығы өзгешеликлеринен келип шыққан халда түйелер хәм майда шақлы маллар ушын, сондай-ак, жергиликли азықлық өсімликлер сыпатында қолланылытуғын түрлери дизи́мге қосымша киргизилди.

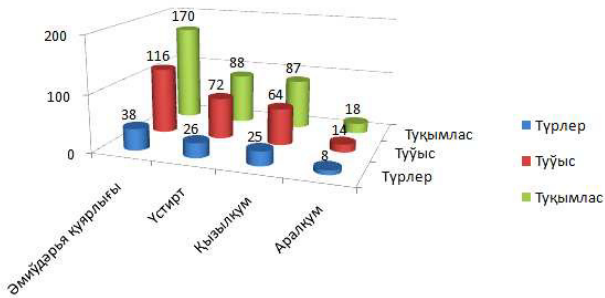
МӨЖТ түрлери ушырасыў дәрежеси, инсан тәрәпинен мүтәжлилик дәрежеси хәм экономикалық әхмийети

бойынша бир кыйлы емес. Көпшилик бөлими кең таркалган өсимлик түрлеринен ибарат болып, олардың популяциясы тұраклы тең салмаклылык халатында болады. Бундай түрлер үшін, олардың селекциялык эхмийетлигине карамастан, арнаўлы корғау илажларын ислеп шығыўдың зәрүрлиги жок, бул өсимликлердин көпшилиги үшін олардың тәбийий өсиў орынларында жок болып кетиўи үшін реал кәйип ушыраспайды. Бирак, бир қатар түрлер ушырасыўдың [9] хэм нәзикликтин хәр кыйлы категорияларына киргизилген, яғный корғауға мүтәжлик сезеди. Түрлердин қайсы бир бөлеги селекция процесинде актив колланылады хэм тәбийий бирлиспе құрамында зародыш плазмасының тұраклы дереги сыпатында биринши нәўбетте корғалыўға мүтәж.

Биринши нәўбетте, *in situ* саклаўға мүтәж түрлерди таңлаў менен мәселени шешиў үшін ВИР де олардың эхмийетлиги критериясы ислеп шығылды [11]. Бәрлык МӨЖТ эхмийетлилик дәрежеси бойынша бир қанша көрсеткишлер бойынша рәнжирленген: селекция процесинде қатнасы (тиккелей қатнасыў, гибридизациялаўда қатнасыў, пайдалы қәсийетлери донорлары сыпатында, қосымша сыпатында хэм т.б.), мәдений түрге систематикалык жақынлығы, инсанның хожалық хызметинде колланылыў дәрежеси. нәтийжеде 5 топар ажыратылды: 1 топар – егин құрамына тиккелей кирйўши; 2 топар - тиккелей сабыўда қатнасауғын, генлердин яки сабықлардың дереги сыпатында колланылады; 3 топар – егинге киргизилген (бир секция яки киши тўўыс құрамында) менен жақын тұқымлас болған, келешек хожалықта колланыўда эхмийетли түрлер; 4 топар - жәмлемедә хэм халық селекциясында колланылытуғын тўўыстың пайдалы түрлери; 5 топар – усы тўўыстың қалған басқа барлык түрлери.

Нәтийжелер хэм оларды талқылаў

Әдебиатлар шолыўлары хэм Қарақалпақстан Республикасы флорасында дала изертлеўлери ақыбетинде МӨЖТ нын 171 түри анықланды, олар 116 тўўыс хэм 38 тұқымласқа тийисли болды.

Сүўрет 1. Қарақалпақстан Республикасы бойынша МӨЖТ дың флористикалык көп түрлиги

МӨЖТ дың айтарлықтай көп түрлиги Әмиўдәрәя қуярлығы флористикалык районы аймағында – 170 түр, Үстирт хэм Қызылқумда - сәйкес ҳалда 88 хэм 87 түр хэм ең кем саны Аралқум аймағында 18 түр анықланды.

Түрлердин бундай бөлистрилиўин топырақ-климатлык шараятлар менен тәмийинлеген. Мәселен, Әмиўдәрәя қуярлығы аймағында айтарлықтай қолайлы, сол себепли максимал түрлик құрам бақланады.

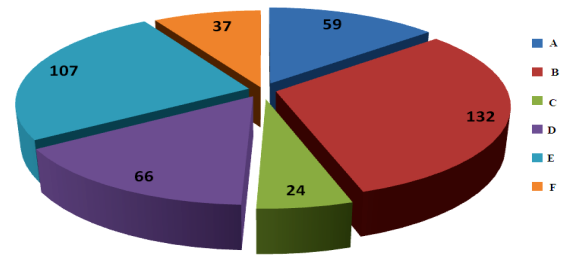
Хәр кыйлы тұқымлас МӨЖТ түрлери бир қәлипте таркалмаған, соралылар, собықлылар, селитралы хэм масаклы тұқымлас ўәкиллери айтарлықтай кең таркалған.

Сондай-ак, биз өсимликлердин хожалық үшін баҳалы түрлерин анализлеўди өткердик. Мәселен, МӨЖТ арасында азықлык өсимликлерге көп саны – 132 түри тийисли, екінши орында дәрилик өсимликлер 107

Әдебиатлар

1. Жуковский П.М. Культурные растения и их соцуўысичи. -Л.: «Наука», 1969. -С. 564.

түр, үшінши орында техникалык – 66 хэм аўқатлык өсимликлер – 59 түр ийелейди. Пал берйўши өсимликлер 37 түрде, декоратив – 24 түрде ушырасты.

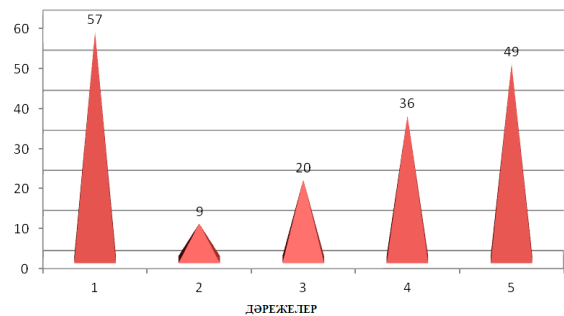

Сүўрет 2. Қарақалпақстан Республикасы бойынша МӨЖТ дың хожалық-баҳалылык топарлары бойынша бөлистрилиўи

A-аўқатлык, B-от-жемлик, C-декоратив, D-техникалык, E-дәрилик, F-пал берйўши.

Түрлердин эхмийетлилик дәрежеси бойынша таркалыўы бир қәлипте емес. Демек, МӨЖТ нын 1-топарына егинлер киргизилип, өз сортларына ийе 57 түр киргизилген. Олардың арасында *Cichorium intybus* L., *Sinapis arvensis* L., *Elaeagnus turkomanica* N.Kozl., *Mentha asiatica* Boriss. хэм басқалар бар (сүўрет-3).

Түрлерди 2-топарына сабыўда қатнасауғын 9 түр киргизилген: *Plantago lachnanta* Bunge., *Taraxacum bicornе* Dahlst., *Onobrychis micranta* Schrenk. хэм басқалар. 3-топарына МӨЖТның 20 түри – жақын тұқымлас хэм мәдений егинлер киреди. Олардын арасында *Lactuca serriola* Torner in L., *Malacocarpus crithmifolius* (Retz.) C.A.Mey., *Capparis rozanowiana* V.fedsch., *Lolium multiflorum* Lam., *Solanum nigrum* L. хэм басқалар бар. 4-топарға МӨЖТ ге ийе болған тўўыстың пайдалы түрлери болған 36 түр киргизилген, сонын ишинде *Allium sabulosum* Stev.ex Bunge., *Amaranthus retoroflexus* L., *Artemisia terraealbae* Krasch., *Zygophyllum oxianum* Boriss., хэм басқалар. 5-топарға пайдалы тўўыслардың басқа барлык түрлери болған 49 өсимлик киргизилген.

Сүўрет 3. Қарақалпақстан Республикасы МӨЖТ дың эхмийетлилик дәрежеси бойынша таркалыўы

Жўўмақлаў

Солай етип, Қарақалпақстан Республикасы аймағында 116 тўўыс хэм 38 тұқымластан МӨЖТның 171 түри өседи. Түрлердин ең көп таркалған флористикалы районына Әмиўдәрәяның қуярлығы киреди. Собықлылар, соралылар, құрама гүлдилер хэм масаклылар тұқымлас ўәкиллери ең кең таркалғандар қатарына киреди, хожалық-баҳалылык топары бойынша от-жемлик, аўқатлык хэм дәрилик қәсийетлерге ийе болған МӨЖТ лар үстинликке ийе.

Изертлеўлер нәтийжеси Қарақалпақстан Республикасы флорасында МӨЖТның кең биологиялык көп түрлиликке ийе хэм оларды кеңен колланыўды хэм егисликке киритиўдин келешегине ийе екенлигин көрсетти.

2. Никитин В.В., Бондаренко О.Н. Дикие сородичи культурных растений и их распространение на территории СССР (конспект). - Л.: 1975. -С. 69.
3. Брежнев Д.Л., Коровина О.Н. Дикие сородичи культурных растений флоры СССР. - Л.: «Колос». 1981. -С. 376.
4. Смекалова Т.Н., Чухина И.Г. Стратегия сохранения диких сородичей культурных растений на территории России. // Ботанические исследования в азиатской России: Материалы XI съезда Русского ботанического общества. -«Барнаул», 2003. -С. 118-119.
5. Смекалова Т.Н., Чухина И.Г. Каталог мировой коллекции ВИР. // Дикие сородичи культурных растений. -СПб.: 2005. -С. 54.
6. Вульф Е.В., Малеева О.Ф. Мировые ресурсы полезных растений. Пищевые, кормовые, лекарственные и др.: Справочник. - Л.: «Навка». 1969. -С. 564.
7. Smekalova T. Specific features of in situ conservation strategy in Russia: XXVI International Horticultural Congress and Ex. - «Toronto». 2002. -P. 526.
8. Нухимовская Ю.Л., Смекалова Т.Н., Чухина И.Г. Ликораствоющие сородичи культурных растений в заповедниках России. // Фундаментальные основы управления биологическими ресурсами. - М.: Изд-во КМК. 2005. -С. 102-113.
9. Смекалова Т.Н., Чухина И.Г., Лунева Н.Н. Основные аспекты стратегии сохранения диких сородичей культурных растений. // Проблемы ботаников Южной Сибири и Монголии: Материалы 1-й междунар. науч.-практ. конф. -«Барнаул», 2002. -С. 265-269.
10. Weaver J. Genetic resources more important than arms for National Security. // Diversity. 1987. № 11. -P. 17.
11. Красная книга Казахской ССР. Т. Растения. - Алма-Ата: «Наука», 1996. -С.160.
12. Ажиев А.Б., Баходирова Д.Б., Назарбаева Г.А. Анализ распределения хозяйственно-ценных видов дикорастущих сородичей культурных растений республики Каракалпакстан. // Проблемы современной науки и образования. 2017. № 6 (88). -С. 14-16. DOI: 10.20861/2304-2338-2017-88. Импакт-фактор РИНЦ: 2,13.
13. Ajiyev A.B. Distribution of crop wild relatives plants into economically important groups in the Republic of Karakalpakstan / Ajiyev A.B., Khozhimatov O.Kh., Almenova G.P./International Research Journal. 2019. №2 (80). -P.74-78. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2019.80.2.013>.

РЕЗИЮМЕ

Маколада Каракалпоғистон Республикаси флорасидаги маданият экинларнинг ёввойи ажодларининг таркиби ва даражаси таҳлил этилган. Адабиётлардаги маълумотларни қайта ишлаш ва дала изланишлари натижасида Қорақалпоғистон флорасида маданият ўсимликларнинг ёввойи ажодларининг 116 туркуми ва 38 оиласи 171 турди аниқланди. Турларнинг кўп тарқалиши кўйи Амударё дельтасида аниқланди. У ерда *Chenopodiaceae*, *Fabaceae* ва *Poaceae* оиласи вакиллари жуда кўп тарқалган. Ем - хашак, озуқа ва доривор ахамиятга эга ўсимликлар хом ашё сифатида қатта ахамиятга эга.

РЕЗИЮМЕ

В статье проведён анализ видового состава и степени перспективности диких сородичей культурных растений флоры Республики Каракалпакстан. В результате обработки литературных данных и собственных полевых исследований перечень диких сородичей культурных растений флоры Каракалпакстана составил 171 вид из 116 родов и 38 семейств. Наибольшее видовое разнообразие выявлено в дельте Амударьи. Наиболее широко распространёнными являются представители семейства *Chenopodiaceae*, *Fabaceae* и *Poaceae*. По хозяйственно-ценным группам преобладают дикие сородичи культурных растений, обладающие кормовыми, пищевыми и лекарственными свойствами.

SUMMARY

The author of the article analyzes the species composition and the degree of perspective of wild relatives of cultivated plants of the flora of the Republic of Karakalpakstan. In the result of processing of literary data and field research, the list of wild relatives of cultivated plants of the flora of Karakalpakstan comprised 171 species from 116 genera and 38 families. The greatest species diversity is found in the Amudarya delta. The most common are representatives of this family. *Chenopodiaceae*, *Fabaceae* and *Poaceae*. The wild relatives of cultivated plants with feed, nutritional and medicinal properties predominate in the economically valuable groups.

ALLIUM CEPA L.ning BIO-EKOLOGIYALIQ OZGESHELIKLARI

M.T.Baltabaev –biologiya ilimlerinin kandidati, dotcent

S.Kalbaeva - talaba

Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Tayancn so'zlar: ikki yillik, poliz, poyasi, yaproq, ildiz, gul, meva, o'sish va rivojlanish, vegetativ, generativ organ, urug', changlanish.

Ключевые слова: двухлетний, овощной, стебель, лист, корень, цветок, фрукт, рост и развитие, вегетативный, генеративный орган, семена, опыление.

Key words: biennial, vegetable, stem, leaf, root, flower, fruit, growth and development, vegetative, generative organ, seeds, pollination.

Alliaceae tuqımlasına kiretuǵın bir jıllıq yamasa eki jıllıq shóp deneli baw-baqsha ósimlik (1-súwret). Biyikligi 60-100sm [4].

Jer astında aq túbiri boladı. Paqalı uzın, ishi gewek, orta bólimi juwanayǵan boladı. Japıraǵıda uzın cilindr tárizli, ótkir ushlı, ishi quwıs bolıp, paqalǵa qına menen ornalasqan. Gülleri ápiwayı sayamanga toplanǵan. Mıywesi shar sıyaqlı boladı. Piyaz may-iyun aylarında gülleydi, tuqımı iyul ayında pisedi [2]. Kópshilik mámleketlerde, GMDA-nıń barlıq aymaǵında egiledi. Qaraqalpaqstanda barlıq rayonlarda baw-baqsha ósimlik sıpatında har túrli sortları egiledi. Piyazdıń watanı-Ozbekstan.

1-súwret. Domalaq piyaz. 1-nálshe; 2-ósimlik ekinshi jılı; 3-top gúl; 4-gúl dúzilisi; 5-tuqım

Piyaz ósimliginiń ósiw hám rawajlanıw dáwiri tómendegi mına fazalardan ibarat: tuqımniń kógeriwshenligi, náliniń kógeriwi, japıraq shıǵarıwı hám tamır jayıwı, shaqaları hám tamırlarınıń jayıwı, piyazlıqtıń payda bolıwı, top güllerdiń payda bolıwı, güllewi, zúraát toplawı, pisip jetilisiwi.

Piyaz náli egilgennen keyingi 8-10-kúnleri kórine baslaydı,dáslepki waqıtlarda áste rawajlanadı. Birinshi ayda 4-5 haqıyqıy kishkene japıraqları payda boladı, sońınan úlken ólshemdegi vegetativ organlarınıń ósiwi tezlesedi (25 sm ge shekem), iri piyazlıqlarınıń payda bolıwı támiyinlenedi.

Qolaysız sharayatlarda, ásirese ıǵallıq jetispegende hám jer qattı bolıp qısqanda, domalaq piyazdıń japıraqlarınıń payda bolıwı hám ósiwi toqtaydı, piyazlıǵınıń payda bolıwı baslanadı, jasıl japıraqları kewip túsip qaladı. Qurǵaqshılıq tamam bolıwı menen piyazlıǵınıń payda bolıwı dawam etetuǵın bolǵanlıqtan, japıraqları qayta óspeydi qálpine kelmeydi, al chesnoktıń piyazdan ózgesheligi, japıraqları ósiwi múmkin. Bular kóp jıllıq piyazlarǵa da tiyisli qurǵaqshılıq japıraqlarınıń ósiwin toqtatıp qoyadı, sońınan suw berilse, olar ósiw procesin dawam ettiredi.

Domalaq piyaz piyazlıǵınıń payda bolıwı hám pisiwi

MAZMUNÍ
TÁBIYIY HÁM TEXNIKALÍQ ILIMLER

Fizika, Matematika, Informatika

Давлетниязов С. Олий таълимда «Элементар зарралар» физикасининг фанлараро алоқадорликдаги самарадорлигини ошириш	3
Davronov S.R. Information security stages of the integration of alternative energy sources in the general electrical network	5
Дилшодбеков Ш.Д. Компьютер графикаси талабаларнинг фазовий тасаввурини ривожланишининг омили сифатида ...	7
Елгондиев К.К., Матмуратова С.Р. Энергия гармонического осциллятора с импульсным воздействием	9
Jalelov M.A., Turekeev X.S., Jalekeshov A.S., Jaksimuratov I.J., Sultanova M.Q. Fizikadan laboratoriya darslarida dasturiy tizimlardan foydalanish	12
Kabulov A.V., Normatov I.Kh., Urumbaev E., Ashurov A.O. Analytical transformations in minimizing logical functions	14
Saparov Z.B., Kalbaev S.N. Funktsionaliq tenglemelerdi sheshiwdiñ geypara usullarí	19
Шамуратова Т., Авезов Б., Мадрохимова Қ. Технологияның адамзат жәмийети мәдениятының раўажланыўындағы орны	20
O'razbaev N., Madaminov U., Komilova R., Sobirova A. Matnlí masalalarni vizual dasturlash	22
Uteuliev N.U., Djaykov G.M., Yadgarov Sh.A. About one of the problem of integral geometry in a strip on a family of broken lines	24

Ximiya, Geografiya, Biologiya, Zoologiya

Jumamuratov R.E., Kaipbergenov A. T. Kompyuter texnologiyalari járdeminde ximiya pániniñ tiykarǵı túsinikleri	26
Kosnazarov S.T., Kaipbergenov A.T. Umumta'lim maktablarida kimyoviy tilning ahamiyati va vazifalar ustuvorligi sifatida	28
Ажиев А.Б., Альменова Г. Қарақалпақстан республикасы мәдений өсимликлериниң жабайы туқымластарының түрлик курамын үйрениў	29
Baltabaev M.T., Kalbaeva S. Allium cepra L.niñ bio-ekologiyalıq ózgeshelikleri	31
Хужакулов Р., Джуманазарова А., Жақсымуратов К., Базарбаев М. Особенности инфильтрационного увлажнения грунтов из каналов и сооружений на них	33
Канатбаева Т.С., Камилев Б.Г., Юлдошев Х.Т. Созревание пестрого толстолобика в условиях пастбищной аквакультуры в равнинной зоне реки Зарафшан	35
Омонов М.И. Взаимосвязь биохимических показателей крови с продуктивностью каракульских овец окраски сур сурхандарьинского породного типа	37
Омонов М.И. Биохимические показатели крови каракульских овец разных окрасок и происхождения	40
Сапаров А.Д., Мирабдуллаев И.М. Коловратки семейства euchlanidae ehrenberg, 1838 фауны Узбекистана	42
Торемуратов М.Ш., Азимов Д.А., Жуманов М.А., Алламуратов Ш.Т. Қорақалпоғистон табиий шароитида жайрон-Gazella subgutturosa популяцияларининг холати бўйича янги маълумотлар	44
Узакбаев Қ.К. Халыққа хызмет көрсетиў тараўлары экономикасының география илиминде тутқан орны	48

JÁMIYETLIK HÁM EKONOMIKALÍQ ILIMLER

Siyasiy ilimler

Базарбаев Ж., Жақсымуратова Н. Ғалабалық мәдениятың мәніси хэм мәнаўиятымызға тәсири	50
--	----

Tariyx, Dintanw

Есбергенова С.Х. Верования и обряды каракалпаков, связанные с почитанием барана	52
Якубов М., Абаев С. Дин саласындағы реформалық илажлар - тынышлық хэм аўызбиршиликти бекемлейди	54
Турганов Б.Қ. XVIII-XX асрларда қорақалпоқларда металлсозлик хунармандчилиги.....	56

Ekonomika

Хожалепесов П.З., Зинатдинов Б.П., Жорабаева Ж.К. Республикамыздың аўыл хожалығындағы алып барылып атырған жетискенликлер	59
---	----

FILOLOGIYA ILIMLERI

Til bilimi

Абдиназимов Ш. Ески уйғыр жазыўлы «хуастуанифт» естелиги	61
Абдиев М. Шахс хусусиятини ифодаловчи русча ўзлашма ибораларнинг семантик хусусиятлари	63
Аллаёров Т.Р. Шеърини матнда интеррогатив конструкцияларнинг қўлланылиши	66
Даниева М.Д. Дериватология назарий тилшуносликнинг мустақил соҳаси сифатида	68
Даниярова З.Ж. Парсыша сөзлерден жасалған адам атлары	70
Гафуров Б.З. Тексты с фоноистическими фоновариантами и их перевод (на материале узбекского языка)	72
Хайтбаев О., Қудиярова Ш. Қорақалпоқ тилшунослигида фразеологизмларнинг ўрганилиши	73
Хўжаниёзов Э., Айтбаева А. Атрибутив бирикмалар статистик параметрлари ўзбек адабий тили услублари дифференциал белгиларининг ифодачиси сифатида	75
Оразымбетов А.Қ. Мәмлекетлик тил – басқарыўдың нызамласқан тили	78
Пирниязова А.Қ. Қарақалпақ тили фразеологиясының көлеми хэм шеғарасы	81
Ruzimov Sh. Inglizcha-o'zbekcha lug'at haqida	84
Зайрова Қ. Қ.Каримовтың «Ағабий» романында реңлерди билдириўши сөзлер катнасында жасалған тарийхый жәмийетлик-сиясий лексика	86
Юнусова Г. Корейс тилида “주다” [chuda] қўмакчи феъли ва унинг маъновий қўлами	89
Юсупов А., Юсупова Г. Узбек тилини ўқитишда нутқий компетенцияни шакллантирувчи ўқув топшириқлари мазмунининг лингводидактик хусусиятлари	91

Adebiyattanw

Алламбергенов К. Қ.Камаловтың өмири хэм илимий-көркем дәретиўшилиги	94
Алламбергенов К., Юсупов Қ.А. Қонысбай Камаловтың дәретиўшилигин үйрениўдиң геипара мәселелери	96
Бекбергенова М.Д. Салыстырмалы типологиялық изертлеў мәселелери	99
Ержанова Д.Қ. И.Юсуповтың поэмаларында теңеўлер	101
Есебаев М. Қарақалпақ халық эпосларында мифлик сюжетлик мотивлер	103
Жәрімбетов Қ., Палымбетова М. Т.Қайыпбергеновтың драмалық шығармаларының сюжетлик өзгешелиги	106
Жумаева С. Курбонбой жиров-халк ижодиётининг мохир билимдони	109
Кенесбаева Ш. “Шарьяр” дэстанындағы Гүлшара образы жасалыўының геипара мәселелери	110
Ктайбекова З.К. Г.Есемуратова гүрриндеринде хаял-кызлар образының жасалыўы	113
Қурамбоева Г. Миртемир - қорақалпоқ адабиётининг мохир таржимони	114
Максегова Ф.А. «Саятхан-Хамра» дэстанындағы кульминациялық шешимлер	117
Мамбетов Ж. Қарақалпақ халық дэстаны «Жәҳанша»: жыйналыў, басып шығарылыў хэм изертлениў тарийхынан	120
Nazarova D. Jamol Kamol she'rларining o'ziga xos xususiyatlari	122
Rzaeva R.K. Sociocultural aspects of ethnographic words in literary-artistic translation (on the materials of translation of the works of the poet-classic Ajiniyaz)	124
Рақымжан Турысбек Духовный мир Алаша и творческое наследие Жусипбека Аймауыт улы	127
Турдимов Ш.Г., Турдымуратова А.Б. Қарақалпақ халық дэстаны «Алпамыс»тың дэслепки изертлениўи хэм баспадан шығыўы	132
Турсунбаев Б., Даулетова М. Антропоцентрические пословицы как элемент национальной картины мира	134